

# Perinnebiotooppien linnut



Hannu Klemola 7.6.2019

# Perinnemaisemat ja perinnebiotoopit

”Perinnemaisemat ovat perinteisen maatalouden muovaamia maisemia, jotka muodostuvat rakennuksista, maisemaan liittyvistä rakenteista - kuten riuku- ja kiviaidoista - sekä maiseman muista pienpiirteisistä yksityiskohdista.

”Perinnemaisema”-sanalla tarkoitetaan myös usein perinnemaisemaa vastaavaa luontotyyppiä eli perinnebiotooppia. Perinnebiotooppeja ovat mm. kedot, niityt, hakamaat ja metsälaitumet.”

(Varsinais-Suomen perinnemaisemayhdistys)

A photograph of a natural landscape. In the background, a building with a dark roof is partially visible, surrounded by tall, thin trees. The middle ground features several trees with green and red foliage. The foreground is dominated by tall, dry grasses and green ferns. The sky is overcast and grey.

uhanalaisimpia luontotyyppejä



uhanalaisia lajeja, myös lintuja

# Uhanalaiset perinnebiotooppien linnut (2019)

Suomen luonto köyhtyy edelleen (syy  
elinympäristöjen väheneminen ja  
heikkeneminen)

Paljon lajeja perinnemaisemien-kosteikkojen  
lajistossa (ja/tai myös pohjoiset lajit).

# Äärimmäisen uhanalaiset

- niittysuohaukka, pikkusirri, suokukko, heinäkurppa, turturikyyhky, peltosirkku (kanta taantunut 99 % 30 vuodessa, jäljellä 4000 paria)
- Yleinen tilannekuva näyttäytyy peltosirkun tarinalla: taantumisen syinä hyönteisten väheneminen maatalousympäristössä, peltomaisemien yksipuolistuminen, kesantojen ja pientareiden vähentyminen sekä maankäytön muutokset talvehtimisalueilla ja metsästys.

# Erittäin uhanalaiset

- viiriäinen, lapinsirri, etelänsuosirri, lampiviklo, tervapääsky, räystäspääsky, törmäpääsky, lapinkirvinen, sitruunavästäräkki, varpunen, viherpeippo

# Vaarantuneet

- haapana, jouhisorsa, heinätavi, mustapyrstökuiri, vesipääsky, haarapääsky, pensastasku, kirjokerttu, pähkinänakkeli

# Silmälläpidettävät



- peltopyy, pikkutylli, suosirri, jänkäsirriäinen, taivaanvuohi, punakuiri, kuovi, mustaviklo, punajalkaviklo, liro, valkoviklo, käenpiika, kiuru, västäräkki, pensaskerttu, punavarpuunen



# Lintudirektiivin liitteen I-lajit

- heinäkurppa, kirjokerttu, kurki, liro, peltosirkku, niittysuohaukka, pikkulepinkäinen, punakuiri, suosirri, ruisrääkkä, ruskosuohaukka, suokukko, vesipääsky.

# Ympäristöjärjestöt tuoreessa kannanotossaan:

Peltojen ympärivuotinen kasvipeitteisyys, suojavyöhykkeet, kiertotalous ja monipuolinen viljelykierto. Muun muassa nämä löytyvät tuettavien toimien esityslistasta, jonka suomalaiset ympäristöjärjestöt kokosivat EU:n maatalouspolitiikan laajamittaisen uudistuksen alla.

EU:n yhteisen maatalouspolitiikan on määrä uudistua vuonna 2021 alkavan seitsenvuotisen ohjelmakauden alusta. Uudistuksen myötä jäsenmaiden oma päätäntävalta maataloustukiensa käyttöön kasvaa.

# Linnut ja ympäristötuki (Herzon 2019)

”Luomueläintiloilla ympäristötuen merkitys linnuille oli tilastollisesti merkittävä. Tuloksissa ei ollut kyse vain koealueista, vaan koko maan kattava laaja tutkimus perustui Helsingin yliopiston luonnontieteellisen keskusmuseon koordinoimiin linnustolaskentoihin. Luomueläintilojen lisäksi lintukannaltaan vahvoiksi osoittautuivat vain peltojen ulkopuoliset nurmialueet, muun muassa rantaniityt. Ne ovat kuin entisiä perinnebiotooppeja, mutta vain murto-osa on tuen piirissä”.

”Tuetuilla perinnebiotooppialueilla vaikutusta sen sijaan ei havaittu. Ehkä ne ovat liian pieniä, Herzon arvelee. Tutkittujen alueiden joukossa olivat muun muassa luonnonhoitopellot, suojavyöhykkeet sekä pellot, jotka saavat tukea talviaikaisen kasvipeitteisyyden perusteella tai maisemanhoidollisista syistä. Luomutiloista tutkittiin erikseen eläin- ja viljatilat.”

”Monirakenteinen kasvillisuus, karja ja lanta tekevät laidunmaista mieluisia monille hyönteisille. Pääskyille, kottaraisille ja muille hyönteissyöjille se tietää ruokaa. Luomutuotannossa ei myöskään käytetä tuholaisaineita”.



# ”Vähäinen” merkitys linnuille

Kedot, niityt, hakamaat, metsälaitumet



Paitsi, jos pinta-alat laajoja, sijainti sopiva suhteessa muuhun ympäristöön, erityispiirteet (rakennuksia, sopivaa puustoa kuten isoja katajia, (laho)puita, pötkelöitä, tiheikköjä).



# Lajeja

Hemppo, viherpeippo, kivitasku, pensastasku, pikkulepinkäinen, hernekerttu, uuttukyyhky, käenpiika, kottarainen sekä rakennuksissa haara- ja räystäspääsky ja varpunen.

# Saaristo



Kirjokerttu, pikkulepinkäinen, kivitasku.



# Ahvenanmaa

Pähkinänakkeli (lehdot, lehdesniityt, hakamaat, metsälaitumet).

# Pohjois-Suomi

Siepot, varpunen, suopöllö, sinisuohaukka, kahlaajat, sinirinta, jopa lapinsirri ja lapinsirkku (Pirkka Aalto suullinen tiedonanto).

# Perinnebiotooppien linnuille tärkeitä ”yksittäisiä” piirteitä:

- Ladot ja niiden peitteinen reunakasvillisuus
- Metsäsaarekkeet + kuivat puut, marjovat pensaat
- Puhelintolpat ja – langat
- Tähystyspuut ja -pensaat (myös saalistajille)
- Kiviaidat ja -kasat, muut aidat ja aidanseipäät
- Pöntöt, pesälaatikot, tekopesät, pesäkorit
- Avo-ojat, kosteikot ml. tulvapelot, riistapelot, vesistöt

# Lajeja:

- peltopyy, tuulihaukka, peltosirkku

Tulossa?

- isohaarahaukka, kattohaikara

**Suuri merkitys linnuille**

**Rantaniityt ja -laitumet**



# Lajeja:

- kahlaajat, hanhet, vesilinnut (erityisesti sorsat), lokkilinnut, varpuslinnut (keltävästäräkki, kirviset) + saalistavat petolinnut
- Tulossa: sitruunävästäräkki.

# Perinnemaisemat ja -biotoopit osana muuta maisemaa:

- vesistöt, viljelyalueet, erilaiset metsät, reunavyöhykkeet, ladot, navetat, kylät, erityisesti saaristokylät
- Muuttoreittien varrella, esim. sisämaan johtavien merenlahtien pohjukat, suurten sisävesien lahdet ja saaret, joissa esim. rantalaidunnusta.

# Laidunrannat


Merenrantaniityt ja lajiston alamäki :  
laidunnuksen loppuminen, rehevöityminen,  
umpeenkasvu, pienpedot, metsästys, vaarat  
muuttomatkoilla



# Lajeja

- ruskosuohaukka, rantakanat, kurki, kahlaajat, kerttuset, sarvi- ja suopöllö

- Säästä osa ruovikoista, erityisesti järeät ruovikot (kerttuset, luhtakana, viiksitimali, kaulushaikara)
- Lausunto/neuvot kuviokohtaisista toimista tai säästettävistä alueista: esim. kunnat, ELY, konsultit, yhdistykset

- 
- A herd of brown cows is grazing in a lush green field next to a body of water. The sky is filled with heavy, grey clouds. In the background, there is a line of trees, including evergreens and deciduous trees with green foliage. The water in the foreground is dark and calm.
- Avaa laidun rantaan asti; perusraivaus, niitto, silppuaminen, äestys, toisto...”myllää aika vapaasti”
  - Riittävä laidunpaine tärkeätä
  - Hyvää: vedenpinnan korkeuden vaihtelu

- Ravintoketjukkunnostus (särkikalojen poisto-rehevöitymisen vähentäminen). Uhanalaisia lajeja elää monissa kalattomissa kosteikoissa (vaikka reheviä). Sotkat, mustakurkku-uikku jne. syövät pohjaeläimiä. Myös isot hauet voivat syödä poikasia.

# Muistilista

- Toimenpiteiden osalta: pesimääjan rauhoitus - maapesien merkitseminen
- Muut huomioitavat lajit (sammakot jne.)
- Pienpetojen pyynti
- Kosteikolla saarekkeet, jonne pienpedot eivät pääse
- Retkeilyinfra, opastus, paikoitus, liikkuminen
- Havaintojen talletus (esim. Tiira, Laji.fi)

- 
- Metsästys- ja kalastus, vesillä liikkuminen (huomioi rajoitustarpeet)
  - Yhteistyökumppanit (maanomistajat, kunnat, kylät, asukkaat, metsästäjät, käyttäjät)
  - (maakuntien rooli jatkossa, hankkeet-yhdistykset?)

- Kun kalusto on liikkeellä alueella, kannattaa hoitaa lähekkäiset kohteet samalla...
- Markkinointi, neuvonta ja suunnitteluapu... rahoittajat ja toimijat hallinnon ulkopuolella
- Myös uusympäristöt tarjoavat myös linnuille pesimäpaikkoja (lumenkaatopaikat, louhimot, teollisuusalueet jne.)

# Haasteet

- Jatkuvan hoidon tarve
- Alueellinen kattavuus, määrä ja laatu (verkosto).  
Priorisointi?
- Rahoitus (ml. omarahoitus), resurssit
- Miten riittävästi toimijoita (vapaaehtoistyö)
- Maatalouden ympäristökorvausjärjestelmän tulevaisuus
- uhanalaistarkastelut päivittyvät...
- Pesimä-ajan ja -rauhan huomioiminen



# Lopputulema



Hoidon perustaso turvattava -  
hankkeet lisänä - tuotteet ja  
yrittäjäyys tukemaan hoitoa

- Tavoitteena maiseman, luontotyyppien ja perinneympäristöjen yhdistelmä.  
Perinteinen maanviljelys, erirakenteiset metsät, kulttuuriympäristö, vesiympäristöt, ihminen (lintulautoineen).

- Muutonaikainen (kevät + syksy) voi olla vielä suurempi merkitys kuin pesimälinnustolla. Kesällä merenrantaniityillä sorsien sulkasatokertymiä, pesimättömiä lintuja ja myöhemmin lintupoikueita. Laajoissa ruovikoissa yöpyy pääskyjä ja kottaraisia. Talvella sänkipellot, katajikat jne. (peltopyy, keltasirkut, isolepinkäinen, peippolinnut, pedot).

- 
- Perinnebiotoopeilla kiva retkeillä ja katsoa lintuja (helppokulkuisuus, näkyvyys, infra, ”maisema-nautinto”).

- Lisää lihakarjaa rannoille ja alueita hoitoon (linnut kiittää)!

